כָּל הַשִּׁעוּרִין של דיני התורה האמורים בְּאוֹכָלִים, כּוּלָּן שיעורן בְּכָזַיִת, חוץ מִטּוּמְאַת אוֹכָלִין – אוכלים שנטמאו, שלא נאמר בהם דין טומאה אלא בשיעור כביצה, מפני שֶׁשִּׁנָּה הַכָּתוּב בְּמַשְׁמָעָן – שנאמר דינם בתורה בשינוי לשון [כפי שתבאר הגמרא להלן], וְלכן שִׁנּוּ חֲכָמִים בְּשִׁעוּרָן שלא די בכזית אלא שיעורם בכביצה. וּרְאָיָה לַדָּבָר ששינוי הלשון מורה על שינוי השיעור, הוא יוֹם הַכִּפּוּרִים, שאף איסורו נאמר בשינוי לשון, ושינו חכמים את שיעורו, שאינו חייב כרת אלא כשאכל ככותבת.

הגמרא מבארת את הברייתא: מַאי 'שִׁנָּה הַכָּתוּב בְּמַשְׁמָעָן', כלומר, היכן מצאנו ששינה הכתוב איסור אכילה ביום הכפורים משאר איסורי אכילה. מַ'אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה' (ויקרא כג כט) – מכך שנאמר האיסור בלשון עינוי, ולא בלשון אכילה 'אשר תאכל'. וּמַאי כוונת רבי כשאמר ש'שִׁנּוּ חֲכָמִים בְּשִׁעוּרֵיהּ'. היינו, שקבעו את שיעורו בַּכַּזַּיִת ולא כזית. וּמַאי 'רְאָיָה לַדָּבָר יוֹם הַכִּפּוּרִים', כלומר, כיצד מוכיח התנא מיום הכפורים לטומאת אוכלים, שהטעם ששינו חכמים בשיעורו הוא משום ששינה הכתוב במשמעו. והלא לא נתבאר במפורש לענין יום הכפורים שהטעם ששינו חכמים השיעור הוא 'מחמת' ששינתה התורה, ורק נתבאר שגם שינה הכתוב וגם שינו חכמים, ודבר זה נתבאר אף בטומאת אוכלין וכפי שמביאה הגמרא בסמוך. מבארת הגמרא: דְּאִי מֵהָתָם – אם מצד ששינה הכתוב בטומאת אוכלים, שהאריך ואמר (ויקרא יא לד) 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל', הֲוָה אֲמִינָא – הייתי אומר שאין כאן שינוי, אלא אוֹרְחָא דְּקָרָא הוּא – רגילות הכתוב לכתוב כן, וכפי שנאמר שם בטומאת משקים 'וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה'. לפיכך הביא התנא ראיה מיום הכפורים, ששם ודאי שינה הכתוב ממשמעו ושינו חכמים את שיעורו, אם כן מסתבר שאף בטומאת אוכלים הטעם ששינו חכמים בשיעורה הוא מפני שסברו ששינוי לשון הכתוב אכן שינוי משמעות הוא.

מבררת הגמרא: טוּמְאַת אוֹכָלִין ששיעורה בִּכְבֵיצָה, מְנָלָן, כלומר, כיצד למדים זאת משינוי הכתוב כפי שאמר רבי. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר קְרָא 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל', כפל הלשון 'אשר יאכל' מורה שמשערים בְּאוֹכֶל הַבָּא [–היינו] מֵחֲמַת אוֹכֶל – מתוך דבר שגם הוא נאכל. וְאֵיזֶהוּ זֶה בֵּיצַת תַּרְנְגוֹלֶת, שאף התרנגולת נאכלת, לפיכך משערים בכביצה.

מקשה הגמרא: וְאֵימָא – ושמא נאמר ששיעור טומאת אוכלים הוא בכגֹּדֶל, שאף הוא אוכל הבא מן האוכל, שהוא ואמו נאכלים. מתרצת הגמרא: בשעה שיצא הגדי ממעי אמו, אינו נחשב אוכל, כיון שהוא מְחוּפַּר שְׁחִיטָה. מקשה הגמרא: וְאֵימָא שהשיעור הוא בְּנֵי פְּקוּעָה – ולד הנמצא במעי בהמה שחוטה וניתר באכילה על ידי שחיטת אמו, שמיד בלידתו נחשב אוכל הבא מחמת אוכל. מתרצת הגמרא: גם בן פקועה אינו ראוי לאכילה מיד, שהרי הוא טָעוּן קְרִיעָה – צריך לקרוע את גופו כדי להוציא את דמו שאסור באכילה.

לאחר שהתבאר ששיעור טומאת אוכלים הוא בכביצה, שואלת הגמרא: וְאֵימָא שהכוונה לשיעור כְּבֵיצַת בַּר יוֹכְנִי – שמו של עוף גדול שביצתו גדולה מביצת תרנגולת. משיבה הגמרא: כלל הוא בכל מקום שיש במשמעות הפסוק שיעור קטן ושיעור גדול, אם תְּפַסְתָּ את השיעור המְרוּבֶּה לֹא תָפַסְתָּ, כי יתכן שכוונת התורה לשיעור הקטן. אך אם תָּפַסְתָּ את השיעור המוּעָט, תָּפַסְתָּ, מאחר ואפילו אם כוונת התורה לשיעור הגדול, הרי השיעור הקטן בכלל. לפיכך, יש לשער בביצת תרנגולת הקטנה ולא בביצה הגדולה ממנה. שואלת הגמרא: אם אכן יש לתפוס את המידה המועטת, וְאֵימָא שכוונת התורה לְבֵיעָתָא דְּצִיפּוֹרְתָא – ביצת ציפור דְּזוּטַר טוּבָא – שהיא קטנה ביותר. והגמרא נשארת בקושיא על דברי רבי אבהו בשם רבי אלעזר.

פירוש אחר במשמעות הפסוק שדרש רבי אלעזר, שעל כך אין להקשות: רַבִּי אַבָּהוּ דְּיָדֵיהּ [–בעצמו, לא בשם רבו] אָמַר, כפל הלשון 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל' מלמדנו שמשערים בְּאוֹכֶל הגדול ביותר שֶׁאָדָם יכול לֶאֱכוֹלוֹ בְּבַת אַחַת, וְשִׁעֲרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין בֵּית הַכְּלִיעָה [–מקום בגוף האדם בין הפה למעיים שבו בולע את מאכלו] מַחֲזִיק יוֹתֵר מִבֵּיצַת תַּרְנְגוֹלֶת ולפיכך משערים בביצת תרנגולת.

אגב הדיון בשיעור איסורי אכילה, מביאה הגמרא מאמר בענין: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאוֹכֵל חֵלֶב בשוגג כַּזַּמִּן הַזֶּה, שאינו יכול להביא קרבן, צָרִיךְ שֶׁיְּכַוְּתוֹ לוֹ בפנקסו את הַשִּׁעוּר שאכל, שֶׁמָּא יבנה בית המקדש בימיו וְיָבֹא בֵּית דִּין אַחֵר ויחדש הלכה וְיָרְדָה בְּשִׁעוּרִין – ויוסיף על השיעור המקובל. לפיכך צריך אדם לכתוב את שיעור החלב שאכל, כדי שידע אם עליו להביא קרבן.

מבררת הגמרא: מַאי הכוונה 'יָרְדָה בְּשִׁעוּרִין'. אִי נֵימָא דְּמַחֲיְבֵי בית דין האחר קָרְבָּן אפילו אַכַּזַּיִת קָטָן, ולא כפי שמקובל לשער בכזית בינוני, ונמצא שאף שאכל כזית קטן שכיום אינו חייב קרבן יתחייב קרבן לאחר שתתחדש ההלכה. וְהָתַנְיָא שאינו חייב קרבן בכזה אופן, שכן מהפסוק האמור בחיוב קרבן חטאת (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה, בִּשְׁגָגָה, וְאָשֵׁם', דייקו שרק הַשָּׁם מֵידִיעָתוֹ – כלומר שאילו ידע היה שב ונמנע, ולא עשה אלא בשגגה, מֵבִיא קָרְבָּן עַל שְׁגָגָתוֹ, אבל מי שלֹא שָׁם מֵידִיעָתוֹ – שאפילו היה יודע לא היה נמנע, אֵין מֵבִיא קָרְבָּן עַל שְׁגָגָתוֹ. אף כאן, גם אם יחדשו בית דין שעל כזית קטן חייב קרבן, אינו חייב על מה שאכל לפני כן, שהרי אינו 'שב מידיעתו', שאפילו ידע שזה חלב היה אוכלו מאחר וסבר שאין בו שיעור. אֶלָּא הכוונה דְּלֹא מְחַיְבֵי בית דין האחר קָרְבָּן על כזית בינוני עַד דְּאָתְיָא באכילתו שיעור בַּזַּיִת גָּדוֹל. ולכן, מי שאכל כזית בינוני של חלב, יכתוב לעצמו כמה אכל. שאם יכתוב סתם שהוא חייב חטאת, יתכן שלפי ההלכה שתתחדש לא יהיה חייב, ונמצא מביא חולין לעזרה.

שואלת הגמרא: וְלִמְאִי דְּסָלְיךְ אַדַּעְתֵּיהּ מַעִיקָּרָא – ולפי מה שעלה על דעתנו מתחילה לפרש דְּמְחַיְבֵי בית דין האחר קָרְבָּן אפילו אַכַּזַּיִת קָטָן, מַאי הכוונה 'יָרְדָה בְּשִׁעוּרִין', הרי אדרבה הם יקטינו את השיעור. משיבה הגמרא: לפי זה היה הפירוש כך, שֶׁמָּא יָרְדָה בְּקָרְבָּנוֹת מֻחְמֶרֶת שִׁעוּרִין, כלומר שמחמת הקטנת השיעור יגרם שיצטרכו להביא יותר קרבנות.

מאמר נוסף בענין שיעורי איסורים: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁעוּרִין של איסורי התורה, וְעוֹנָשִׁין של העוברים עליהן, מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי נלמדו. תמהה הגמרא: עוֹנָשִׁין, הרי מְכֻתָּב בְּתוֹרֵנוּ בתורה בפירוש מהו העונש המוטל על כל עבירה. אֶלָּא, חָכִי קָאָמַר (אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן), שִׁעוּרִים שֶׁל עוֹנָשִׁין – השיעור שעל ידו נענש העובר עבירה כפי המפורש בתורה, מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הוא. תָּנְיָא נַמִּי הָכִי – ושנינו כן בברייתא [בדברי תנא קמא], שִׁעוּרִין שֶׁל עוֹנָשִׁין מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הם, אֲחֵרִים אוֹמְרִים, בֵּית דִּינוֹ שֶׁל יַעְבֵּץ [ועתניאל בן קנז] תִּיקְּנוּם.

מקשה הגמרא על דעת אחרים: כיצד תיקנו בית דינו של יעבץ את שיעורי העונשים, וְהָכְתִיב (ויקרא כז לד) 'אֵלֶּה הַמִּצוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה' וגו', ודרשו מכאן שֶׁאֵין נָבִיא רַשַּׁאי לְחַדֵּשׁ דָּבָר מֵעַתָּה. מתרצת הגמרא: אף לדעת אחרים נאמרו השיעורים למשה בסיני, אֶלָּא שאחר כך שָׁכְחוּם וְחָזְרוּ בית דינו של יעבץ וְיִסְּדוּם – וגילו מסברתם את השיעור שנאמר למשה מסיני.

שנינו במשנה: הַשּׁוֹתֶה מְלֹא לוּגְמָיו חייב. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, לֹא דווקא ששתה שיעור מְלֹא לוּגְמָיו מַמָּשׁ, שהוא מלוא שני צידי פיו, אֶלָּא כָּל ששתה שיעור שֶׁאִילּוּ יָכוֹל לְצַד אֶחָד של פיו וְיֵרָאֶה מצידו כְּמָלֵא לוּגְמָיו – כאילו פיו מלא משני צדדיו, חייב. מקשה הגמרא: וְהָא אֲנַן תְּנַן במשנתינו מָלֵא לוּגְמָיו. מתרצת הגמרא: אֵימָא, כְּמָלֵא לוּגְמָיו.

מֵיתִיבִי – הקשו בני הישיבה על דברי שמואל, שנינו בברייתא, כַּמָּה יִשְׁתֶּה אדם ביום הכפורים וְיִהְא חַיָּיב, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים רְבִיעִית הלוג, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מָלֵא לוּגְמָיו, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּמָלֵא לוּגְמָיו, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר כְּדֵי גְמִיעָה – כמה שיכול אדם לגמוע בבת אחת. הרי מפורש בדברי בית הלל שאינו חייב אלא ב'מלא לוגמיו' ממש. מתרצת הגמרא: מִי עֲדִיפָא

המשך בעמוד קפט

הברייתא מְמַתֵּנִיתִין, דְּאוֹקְמָנָא – שהעמדנו בכוונתה שהשיעור
בכְּדֵי שְׁיֵרָאֶה כמלא לוגמיו, ולא מלא לוגמיו ממש, הָכִי נַמִּי – כך
גם נפרש את הברייתא, שהשיעור בכְּדֵי שְׁיֵרָאֶה כמלא לוגמיו.
מקשה הגמרא: אִי הָכִי, הֵיינוּ שיטת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאמר 'כמלא
לוגמיו'. מתרצת הגמרא: אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ – ההבדל בין השיטות הוא
בְּמָלֵא לוּגְמָיו דְּחוּק – שאין צידו מלא לגמרי, רבי אליעזר מחייב
גם בשיעור כזה, אבל לבית הלל אינו חייב אלא בכמלא לוגמיו
ברויח.

מַתְקִיף לָהּ רַב הוֹשַׁעְיָא, אֵם בֵּן, שלבית הלל השיעור הוא כמלא
צד אחד של פיו, שהוא באדם בינוני פחות מרביעית, הָוֶה לֵיהּ
מחלוקת זו מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל – מן הדינים שבית
שמאי מקילים ובית הלל מחמירים, שהרי בית שמאי מחייבים רק
בשיעור רביעית. ואם כן, היה לו לתנא לשנות את דבריהם
במסכת עדיות עם שאר המחלוקות שבית הלל לחומרא. אֲמַר לֵיהּ,

כִּי אִתְּשִׁיל – כאשר נשאלה בבית המדרש השאלה ׳כמה ישתה ויהא חייב׳, שעליה נאמרו בברייתא דברי בית שמאי ובית הלל, בְּאִישׁ ענק כְּעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אִתְּשִׁיל, שמלוא לוגמיו יותר מרביעית, דְּהָווּ לֵיהּ לגביו בֵּית שַׁמַּאי שמחייבים בשתיית רביעית, לְחוּמְרָא, לפי שמחייבים אותו כרת בשיעור קטן יותר.

הגמרא מקשה על מה שהתחדש בתירוץ, ששיעור מלא לוגמיו משתנה מאדם לאדם: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי זֵירָא, מַאי שְׁנָא איסור אֲכִילָה ביום הכפורים דְּכָל חַד וְחַד – שכל בני אדם שיעורם שוה, בְּכָכוֹתָא, וּמַאי שְׁנָא איסור שְׁתִיָּה שאין שיעורם שוה, אלא דְּכָל חַד וְחַד שיעורו בְּמלוא לוגמיו דִּידֵיהּ. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, סיבת החילוק היא לפי ששיעור אכילה ושתיה שחייבים עליהם ביום הכפורים הוא בכדי שתתיישב דעתו של אדם, ולגבי אכילה קִים לְהוּ לְרַבָּנַן בְּכָכוֹתָא דְּבָהֲכִי מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ של כל אדם, ואילו בְּצִיר מֵהָכִי – בפחות מכך לֹא מַיְיתְבָא דעתו של אף אדם. אבל בִּשְׁתִיָּה, שיערו חכמים שְׁבְּמלוא לוגמיו דִּידֵיהּ הקטן ממנו לֹא מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ של אדם, אבל בְּמלוא לוגמיו דְּחַבְרֵיהּ הקטן ממנו לֹא מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ.

הגמרא מקשה על המתבאר בתירוצו של אביי, שדעתו של כל אדם מתיישבת באכילת שיעור ככותבת: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי זֵירָא, וְכי יתכן לומר שדעתם של כָּל אנשי הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מתיישבת בְּאכילת כְּכוֹתָא, וְגם הענק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מתיישבת דעתו בְּכָכוֹתָא. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, קִים לְהוּ לְרַבָּנַן, דְּבָהֲכִי – בככותבת, מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ של כל אדם, ובְּצִיר מֵהָכִי לֹא מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ של אף אדם. מֵיהוּ אכן יש הבדל בין שאר העולם לאדם ענק, שכּוּלֵי עָלְמָא מתיישבת דעתם בשיעור זה טוֹבָא – לאורך זמן, וְאילו עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הענק אין דעתו מתיישבת אלא פּוּרְתָּא – לזמן מעט. אלא שלענין אכילה ביום הכפורים אין חילוק בדבר, לפי שכל שמיישב דעתו של אדם, אפילו מעט, חייב עליו.

הגמרא תמהה על דברי אביי, שהסיבה ששיעור אכילה ביום הכפורים בככותבת משום שהיא מיישבת את הדעת: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי זֵירָא, וכי יתכן שאכילת כָּשַׂר שָׁמֵן מיישבת דעתו של אדם בְּשיעור כְּכוֹתָא, וְגם אכילת לוּלְבֵי גְּפָנִים [–פרחים העולים בראשי הענפים בעודם רכים מאד] מיישבת דעתו באותו שיעור, בְּכָכוֹתָא. הרי בודאי בשר שמן מזין ומשביע יותר מלולבי גפנים, ואם בלולבי גפנים מתיישבת דעתו בכותבת, בבשר שמן די בפחות מכך כדי ליישב את דעתו, ואילו במשנה משמע שכל האוכלים שיעורם בככותבת. משיבה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, כך קִים לְהוּ לְרַבָּנַן, דְּבָהֲכִי – בשיעור כזה, ככותבת, מכל מין מאכל, מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ, ואילו בְּצִיר מֵהָכִי – פחות משיעור זה, לֹא מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ כלל משום מאכל. מֵיהוּ, אכן יש הבדל בין המאכלים, שבְּשָׂר שָׁמֵן בשיעור כותבת מיישב דעתו טוֹבָא, ולוּלְבֵי גְּפָנִים בשיעור דומה מיישבים דעתו פּוּרְתָּא. אבל אין בכך כדי לשנות את הדין, כיון שכל אכילה שיש בה ישוב דעת כלשהו, חייב עליה ביום הכפורים.

קושיא נוספת על שיעור אכילה המחייבת ביום הכפורים: מַתְקִיף לָהּ רָבָא, הרי מקובל בידינו בכל האיסורים ששיעור אכילתם בְּבֵיצָה, שאם אכל חצי זית ולאחר מכן אכל חצי זית נוסף, אין שני החצאים מצטרפים עד שיאכל את כל השיעור בִּכְבֵדֵי אֲכִילַת פְּרָס – זמן אכילת חצי ככר. אבל אם שהה בין תחילת האכילה לסופה יותר משיעור זה, אינה מצטרפת ופטור. אם כן, וְכי יתכן שביום הכפורים ששיעור אכילתו בככותבת, שהוא שיעור גדול יותר מכזית, צירוף אכילתו הוא גם כן בִּכְבֵדֵי אֲכִילַת פְּרָס, ואם שהה יותר מכך אינה מצטרפת ופטור. והרי כיון ששיעורו גדול מכזית, צריך לשהות יותר באכילתו, ומדוע מקילים עליו ופוטרים אותו. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, הרי הסיבה שביום הכפורים אינו חייב אלא על שיעור גדול, ככותבת, היא משום שאכילה זו מיישבת את דעת האוכל ומוציאה אותו מכלל עינוי, וְקִים לְהוּ לְרַבָּנַן, דִּבְהֲכִי – אם אוכל ככותבת בכדי אכילת פרס, מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ, אבל אם אוכל ככותבת בִּטְפֵי מֵהָכִי – בזמן רב יותר, לֹא מַיְיתְבָא דַּעְתֵּיהּ. לכן, גם ביום הכפורים ששיעורו בככותבת, אינו חייב אלא אם אכל בכדי אכילת פרס ויצא מכלל עינוי.

קושיא נוספת בהלכות שיעורים: מַתְקִיף לָהּ רָבָא, הרי אמרנו שאיסורים ששיעורם (בכותבת) [בְּבֵיצָה] אינם מצטרפים אלא אם כן אכלם בִּכְבֵדֵי אֲכִילַת פְּרָס, וכיצד אם כן יתכן שגם איסור ששיעורו חֲצִי פְּרָס, אינו מצטרף אלא בִּכְבֵדֵי אֲכִילַת פְּרָס, הרי חצי פרס הוא שיעור גדול יותר מכזית, ומן הראוי לומר שאף אם אכלו בזמן רב יותר יצטרף. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא, הַנַּח לְטוּמְאַת גְּווִיָּה – אל תקשה מהאוכל אוכלים טמאים שמטמאים את גוויתו [–גופו] של אדם רק אם אכלם בכדי אכילת פרס, ואף על פי שאכל שיעור גדול, כיון דְּטומאה זו לָאו דְּאוֹרָיְיתָא הִיא ולכן הקילו בה חכמים.

מקשה הגמרא: וּמִי אָמַר רַב פָּפָּא הָכִי – שטומאת גוויה אינה אלא מדרבנן, וְהָכְתִיב בענין מאכלות אסורות (ויקרא יא מג) ׳וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם׳ – אל תאכלו מהם, כי על ידי אכילתם תיטמאו. וְאָמַר רַב פָּפָּא, מַבָּאן למדנו שְׁטוּמְאַת גְּווִיָּה – טומאת הגוף על ידי אכילת אוכל טמא היא מִדְּאוֹרָיְיתָא. מתרצת הגמרא: אכן טומאת גוויה אינה אלא מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא שנקט רב פפא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוא.

שנינו במשנה: כָּל הָאוֹכָלִין מצטרפין לככותבת. אָמַר רַב פָּפָּא, אפילו אֲכַל אוּמְצָא – בשר חי וּמִילְחָא – ומלח שעליו, מְצַטְּרָף המלח לשיעור כותבת. וְאַף עַל גַּב דְּאכילת מלח בפני עצמו לָאו אֲכִילָה הִיא, אך כֵּיוָן דְּאָכְלֵי אינָשֵׁי בשר חי עם מלח, מְצַטְּרָפִין זה עם זה.

דין נוסף בענין צירוף מאכל ומשקה: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, צִיר שֶׁעַל גַּבֵּי יָרָק – משקה היוצא מן הירק, מְצַטְּרָף לירק לְשיעור כְּכוֹתֶבֶת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא, שהרי הוא ראוי לאכילה עם הירק. מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תהא סבור לומר שציר מַשְׁקֶה הוּא ולא אוכל, ואינו מצטרף עם הירק, קָא מַשְׁמַע לָן שהוא מצטרף. לפי שכָּל משקה הבא לְאַכְשׁוּרֵי אוֹכְלָא – למתק את האוכל, כמו ציר בירק, כְּאוֹכְלָא הוּא נידון.

דין נוסף שאמר ריש לקיש בענין חיוב על אכילה ביום הכפורים: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, הָאוֹכֵל אֵכִילָה גַּסָּה – אכילה שנפשו קצה בה מרוב שבעו, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וכגון שאכל בתחילת ליל יום הכפורים כשעדיין היה שבע מסעודה המפסקת, פָּטוּר. מַאי טַעֲמָא, משום שביום הכפורים ׳הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה׳ כְּתִיב (ויקרא כג כט), שחייבה התורה את מי שאינו מתענה, פָּרַט לְאכילה כזו שאינו מבטל ממנו את העינוי אלא רק מַזִּיק את המאכלים ואת עצמו.

דין דומה בענין זר שאכל תרומה: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, זָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה, שהתורה חייבתו לשלם לכהן קרן וחומש, אם אכלה בַּאֲכִילָה גַּסָּה, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹמֶשׁ. משום שבתשלומי חומש נאמר (ויקרא כב יד) ׳וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה, וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו׳, ומשמע שרק בדרך אכילה הוא חייב חומש, פָּרַט לְאכילה גסה שאינו אוכל את התרומה אלא מַזִּיק אותה, לפיכך הוא פטור מן החומש.

דין נוסף הנלמד מדרשה מעין זו: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, זָר